

Het lijkt meer dan het is

Martin Knotters

Er is een verschijnsel dat zó alomtegenwoordig is dat het ons haast niet opvalt, terwijl opvallen nu juist de essentie van dit verschijnsel is. Ik heb het over het verschijnsel om zaken meer te laten lijken dan ze werkelijk zijn. De kans is bijvoorbeeld vrij groot dat u werkt of studeert in een gebouw dat groter lijkt dan het is. Treffende voorbeelden hiervan zie ik om mij heen op de campus van Wageningen. Een blikvanger op deze campus is het gebouw Atlas. Door de uitwendige constructie van betonnen mazen en door het inwendige atrium lijkt dit gebouw groter dan het is. Als je kijkt naar de werkelijk benutte ruimtes dan had het gebouw veel compacter uitgevoerd kunnen worden.

Met Atlas is nog iets anders aan de hand waardoor het meer lijkt dan het is: de entree. Om het gebouw binnen te gaan moet je te voet over een loopbrug die, met een bocht, naar de ingang op de eerste verdieping leidt. Je bent niet zomaar binnen, je moet klimmen en als je opkijkt zie je de betonnen mazen in hun perspectief, waardoor het erop lijkt dat het gebouw buiten zijn grenzen niet ophoudt. Atlas is hierin niet uniek. Kijk maar eens naar het gebouw van het NIOO (Nederlands Instituut voor Oecologisch Onderzoek) naast de Wageningse campus, of naar het nieuwe gebouw van KWR Watercycle Research Institute in Nieuwegein. Ook bij de benadering van deze gebouwen word je tijdens je gang over een loopbrug geïmponeerd omdat de gebouwen zich, door hun ruime overstekken, voortzetten buiten de benutbare ruimte waardoor ze groter lijken dan ze zijn.

Imponerende bouwwerken doen mij denken aan Versailles. Versailles is echter eerder imposant dan imponerend. Versailles lijkt niet alleen groot, Versailles is groot. Het moest immers ruimte bieden aan een samenleving van duizenden mensen. Maar imponerend is Versailles ook: beklim *l'Escalier de la Reine* bijvoorbeeld en dwaal eens rond in de koninklijke appartementen, of zie de spiegeling van het gebouw in *le grand canal*. Ook dit vergrotende trucje van spiegeling is door moderne architecten overgenomen, misschien ook wel door de architect van het gebouw waarin u op dit moment Stromingen leest.

Niet alleen gebouwen lijken meer dan ze zijn, ook mensen. Met botox, schoudervulling, anabolen en borstvergroting proberen mensen buiten hun eigenlijke proporties te treden. Make-up, mode en hakken helpen daarbij ook nog een handje. Frikandellen en patat ook, overigens. Meer te lijken dan je bent is zowel een cultuur- als een natuurverschijnsel. Dieren zetten hun veren, haren, staart of keel op om groter te lijken dan ze zijn, als een vijand moet worden afgeschrikt of als de aandacht van een partner moet worden getrokken.

Het bovengeschetste verschijnsel om zaken uit te vergroten en op te blazen om te imponeren zien we ook in hydrologische publicaties. Ook Stromingen ontkomt er niet aan. Het verschijnsel neemt zodanig toe dat auteurs daardoor zelfs moeite hebben binnen de gestelde limieten aan het aantal woorden dat hun publicatie lang is te blijven. Een mooi voorbeeld vind ik bij auteurs die schrijven een 'krachtige' methode te hebben ontwikkeld. Hoezo krachtig? Als 'krachtig' niet is onderbouwd met een berekende *power* (onderscheidingsvermogen) of met de resultaten van een wetenschappelijk koosjere, vergelijkende studie dan kan deze aanprijzing beter aan reclames voor wasmiddelen worden overgelaten. Dit geldt ook voor 'bij uitstek geschikt' en alle andere aanprijzingen. En dan heb ik nog niet de titels en conclusies genoemd die een algemene geldigheid doen vermoeden die op basis van de gepresenteerde resultaten niet kan worden waargemaakt.

Wasmiddelenreclames imponeren met termen als 'onafhankelijk onderzoek' en 'significant', meestal met iemand in een witte laboratoriumjas erbij. Ook dit imponeren met wetenschappelijke schijn zien we in de hydrologie en het waterbeheer. Termen als onafhankelijk, significant, objectief, nauwkeurig etc. zijn zonder verdere onderbouwing slechts ongefundeerde aanprijzingen.

Rapporten worden nogal eens voorzien van goedkeurende parafen op het titelblad. De lezer denkt daardoor misschien dat het met de kwaliteit van de inhoud wel snor zit. Maar hoe onafhankelijk is een interne review door een collega die aan de andere kant van de kast met hangplant zit? En wat zegt de paraaf van een manager die al jaren van de inhoud is losgeweekt? Ik stel voor om die parafen voortaan maar weg te laten. Alleen externe review kan enig licht brengen in het zwartgrijze rapportencircuit.

In een deel van ons wereldje zijn protocollen bijzonder populair, je kunt zelfs spreken over protocollitis. Therapieën daartegen zijn tot nu toe niet succesvol gebleken, vaccins zijn niet beschikbaar. Met protocollen kun je meer kwaliteit suggereren dan er feitelijk is. Met de naam 'protocol' kun je een onverdiende status geven aan een set kwaliteitsregels. We hebben het protocol gevolgd dus het lijkt dat we heel wat aan kwaliteit hebben gedaan. De toepassing van een dergelijk protocol leidt er uiteindelijk toe dat er met een veilig gevoel verkeerde beslissingen worden genomen.

Stromingen kent geen rubriek *advertorials* waarin we ruimte kunnen bieden aan aanprijzingen van producten of diensten, tegen betaling uiteraard. Dat artikelen ongefundeerde aanprijzingen bevatten kan de redactie niet voorkomen, evenmin dat er een algemene geldigheid wordt gesuggereerd die niet met het gepresenteerde materiaal wordt onderbouwd. Het is dus aan de lezer om hier doorheen te prikken. Deze uitdaging kan zelfs bevorderlijk zijn voor het leesplezier, het scherpt de geest en het houdt elkaar scherp.